

זכר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת בראשית תשפ"ד שנה י | גליון מס' 503

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פרתחו שעדים

דבר מוסד וגשיא 'בני אמונים'

ברכה ללא אמן – מגוף בלא נשמה

בפרשתנו מתארת התורה כיצד ברא הקדוש ברוך הוא את האדם; את גופו יצר מן התחתונים, ככתוב (בראשית ב ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", ואלו את נשמתו חצב מן העליונים, ככתוב (שם): "ויפח באפיו נשמת חיים".

הנשמה הקדושה שנפח בנו הקדוש ברוך הוא, היא שהשלימה את בריאתנו והפכה אותנו מגוש אדמה לאדם חי. ועל חסד מפלא זה אנו מודים בכל בקר בברכת "אלקי נשמה".

כמו בני האדם, גם למלאכים יש גוף ונשמה. אלא שבשונה מהאדם שגופו מרכב מיסודות גשמיים ואלו נשמתו רוחנית, המלאכים - גם גופם מיסוד רוחני (ראה ספרי האזינו פסקא שו).

לא באתי בהקדמה זו אלא להבהיר באמצעותה יסוד חשוב השגב מעלתה של עניית אמן: כלנו יודעים שמכל אמן שאנו עונים נברא מלאך. גם העבדה שאמן בגימטריה 'מלאך' כבר שגורה על לשוננו. אולם הרבי ר' זושא מאניפולי מוסיף ומפרט, כי תהליך בריאת המלאך מתחיל כבר באמירת הברכה, ואלו השלמתו נעשית בעניית אמן; 'גופו' נברא באמירת הברכה, והאמן היא זו שנופחת בו 'נשמה'. הוא מוסיף ומסביר שזהו אף הסבה לכך ש"גדול העונה אמן יותר מן המברך" (ברכות נג ב), שכן הנשמה שנופחת במלאך על ידי האמן, היא הנותנת בו חיות, וממילא היא העקר (אור התורה מאמרי רז"ל וענינים עמ' נד).

הדברים האמורים עולים בקנה אחד עם היסוד המובא בזהר הק' (וילך רפה ב) שעניית אמן היא חלק מן הברכה, ורק ברכה הנענית באמן היא ברכה משלמת. רק ברכה משלמת יכולה ליצר מלאך משלם שילמד עלינו זכות בשמים.

דברים אלו אף מוסיפים ומחדדים כי האמן אינה רק חלק מהברכה, אלא היא החלק העקרי בברכה! שהרי נשמת המלאך, שהיא החלק העקרי שבו, אינה נכנסת לתוכו אלא בעניית אמן.

הרי לנו מקור לפתגם הידוע, כי ברכה שאינה משלמת באמן נחשבת כגוף בלא נשמה, וממילא המלאך הנוצר ממנה, חסר נשמה. האם יש מישהו מהמברכים שיותר על מלאכים משלמים? כמה מדהים לגלות כי בדינו הדבר!

בברכה שלמה ונאמר אמן.
שבת שלום,

218 219 מכאולס"ן

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

אחר שתי תבות בארבעה מקומות

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (א א)

במסכת חלין (צא ב) הפליגו חכמים בשבחם של ישראל ואמרו כי גדולה חביבותם יותר ממלאכי השרת, בכך שבעוד מלאכי השרת באמרם קדשה מזכירים את שמו יתברך רק לאחר שלוש תבות, ככתוב (ישעיה ו ג): "וקרא זה אל זה ואמר: קדוש קדוש קדוש ה'..." ישראל מזכירים את שמו כבר לאחר אמירת שתי תבות, בעת שהם מיחדים אותו באמירת הפסוק: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

הגאון מוילנא מוסיף ואומר שמלבד באמירת שמע ישראל מתבטאת חביבות זו של ישראל בעוד שלושה מקומות שבהם הם מזכירים את שם ה' אחר שתי תבות, ואלו הם: בפסוק הפותח את תורתנו הקדושה: "בראשית ברא אלקים..." בפסוק המורה על אהבת ה' (דברים ו ה): "ואהבת את ה'..." ובאפן פתיחתו של כל הברכות: "ברוך אתה ה'..."

על כך מודים אנו בברכת "אהבה רבה", באמרנו: "וקרבתנו לשמך הגדול", כלומר קרבת אותנו יותר מהמלאכים בכך שהרשית לנו להזכיר את "שמך הגדול" כבר לאחר שתי תבות, והיכן? "באמת" - בפתיחת התורה הנקראת "אמת"; "להודות לך" - בברכות; ו"ליחדך" - בקריאת שמע; "באהבה" - בפרשת "ואהבת" (פרדס יוסף).

העצה הטובה – לדבק בתפלה

"על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (ב כד)
דרש האדמו"ר רבי מאיר מדז"קוב:
המלה "אביו" משתמעת אף כלשון רצון, ככתוב (שמות י כז): "ולא

אבה לשלחם", ואלו המלה "אמו" משתמעת אף כלשון ספק, ככתבת "אם" שמשמעותה ספק. בכך מורה הכתוב הן למי שמתאמץ להפיק רצונותיו, הן למי שמתלבט בדרכו כיצד לנהג, שהדרך הנכונה היא: "ודבק באשתו" - ר"ת "א-דני שפתי תפתח ופי..." (תהלים נא ז), כלומר: שתשפך לבך בתפלה לפני ה' שילא משאלותיך ושיאיר דרךך בנבכי ספקותיך, ואז מבטח לך שיתמלאו רצונותיך ויפתרו ספקותיך (אמרי נעם).

שלשת ימי הדין נרמזו בתורה

"ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה" (ג ט)

חכמים אמרו (ר"ה יב; סנהדרין לח ב) שאדם הראשון נברא בא' בתשרי, ועוד באותו היום חטא בעץ הדעת ועמד לדין על מעשיו. הרמ"ע מפאנו מוסיף ומגלה כי במלה "איכה" רמז הקדוש ברוך הוא לאדם על מועד שלשת ימי הדין: האות א' מרמזת לראש השנה שחל בא' בתשרי, והוא מועד תחלת הדין. האות י' מרמזת ליום הכפורים שחל ב' בתשרי, ובו נגמר הדין. ואלו האותיות כ' וה' מרמזות להושענא רבה, שהוא יום חתום הדין, שחל במוצאי כ' בתשרי, ומסירת פתקי יגור הדין מתחילה בשעה חמישית מתחלת אותו הלילה.

מוסיף הרמ"ע ודורש אסמכתא לכך שדינו של האדם נמשך מראש השנה ועד השעה החמישית בהושענא רבה - סך הכל תפ"ו שעות, מן הפסוק (תהלים קנ ד): הללוהו בתף ומחול"; לאמר, כעבר תו"ף שעות מתחלת הדין - בראש השנה - זוכה האדם ל"מחול", דהינו למחילה (עשרה מאמרות מאמר חקור הדין ח"ב פכ"ד).

”יהי אור, ויהי אור!”

והורה, "המשך לקחת את הכסף, אך שמור אותו עד שתצטרף אותו למטרת קדש. אם תעשה כן, הריני מבטיח שתזכה לאריכות ימים".

אמון על דעת תורה, מאותו יום ואילך חדל ר' יואל מלהשתמש בכסף. הוא התקין לעצמו קפת נחשת שלתוכה היה משליך מדי חדש את הפלורנים שקבל מאיזיק.

כארבע-עשרה שנים חלפו מאז. ר' יואל כבר עבר את גיל גבורות, וברכת הרב התקיימה בו. עדן היה מטפל בצרכי בית הכנסת בבריאות ובשלמות, כשאזיק מצדו ממשיך בדבקות להדליק ולהטיב את הנרות מדי בקר. באותה עת זכה איזיק לארס את בתו היחידה. בהתאם ליכולותיו הוא הבטיח לחתן נדוניה גבוהה, והכל צפו לחתונה המתקרבת.

אלא שבדייק באותה תקופה משמחת ארע לאיזיק אסון. בשל הסתבכות כלכלית בלתי צפויה הוא נשל ביום בהיר מכל נכסיו ונותר חסר כל. ויותר ממה שהציקה לו הענייה, חרד הוא מהעבדה שאין לו מהיכן לשלם את אלף וחמש מאות הפלורנים שהתחייב כנדוניה. ברוגע שיועד הדבר, הוא ידע, השדוך עשוי להתבטל.

בבקר שלמחרת התניב למלאכת הקדש כבכל יום, אלא שר' יואל הישיש הבחין במצוקתו והוא הפציר בו להשיח לפניו את דאגתו. הוא הצטרע לשמע על השבר שפקד אותו, אך לפתע הפכה בו הזכרון וחייו התפשט על שפתיו; עתה הבין את הסבה שהמרא דאתרא התענין לפניו כארבע-עשרה שנה על דבר בתו של איזיק. הרב הורה לו לשמור את הכסף למטרה קדושה, והנה היא הגיעה.

ר' יואל מהר לביתו ופתח בידים רועדות את תבת הנחשת שבה הקפיד להניח מדי חדש את שני הפלורנים שהיה מקבל מאיזיק מדי שבוע, וצבר בשקית בד את כל הכסף שהצטבר בה.

הוא שב לבית הכנסת והניח ידו על כתפו של איזיק: "ר' איזיק, יכול אתה להיות רגוע. קח את צרור הכסף שבידי, יש בו די כדי לכסות את הנדוניה שהתחייבת לה. בודאי תפתע לדעת שכסף זה משלך הוא". וכאן ספר ר' יואל לאיזיק את כל השתלשלות הענינים, כיצד עורר אותו הרב בחכמתו לשמור את הכסף, ולמפרע התברר כי יעד זאת בדייק עבור יוטקה הכלה.

באותה עת אחז רבי איזיק בהדלקת הנרות האחרונים, אלו הנתונים על עמוד החזן. הוא הוריד את ראשו על הסדור הגדול שהיה פתוח על גבי העמוד בברכות השחר, ואשד של דמעות התרגשות פרץ מעיניו. רבי יואל שעמד לידו, ברח בהתרגשות: "ברוך אתה ה'... שלא עשני גוי", והכל ענו אמון בהתרגשות.

ספר זכרון לקהלת דונאסערדהעלי' עמ' 205

ככהן הגדול המיטיב את הנרות במנורת הקדש; הוא עבר בזריזות ממנורה למנורה, מבזיך לבזיך, מרוקן את שאריות יום האתמול ומדליק תחתיו נר חדש, וכאשר הייתה השלהבת עולה מאליה היה קורא בהתלהבות ובנעימה את הכתוב הנאמר במעשה בראשית (בראשית א ג): "ויהי אור".

המחזה המפלא עורר בנפשו של איזיק קנאת סופרים עזה. הוא התמלא ברצון אדיר לזכות בתפקיד. הוא הבין כי מדבר בזכות גדולה עד מאד והיה מוכן לשלם תמורתה במיטב כספו. "ר' יואל", פנה איזיק לשמש, "מוכן אני לשלם לך שני פלורנים מדי שבוע, ובלבד שתמסור לי את זכות הטבת והדלקת הנרות".

לכמה רגעים נאלם ר' יואל דם. הן מי כמוהו מכיר בקדשת התפקיד. אך לבסוף החליט להסכים לעסקה, רק משום שהתמורה המצעת הייתה גבוהה יחסית לאותה תקופה, והיה בה כדי לשנות את חיו מחיי דחק לחיי רחבות.

מאותו יום ואילך לא היה מאשר מאיזיק. אם עד כה יסרו מצפוננו על שלא זכה ללמד תורה, עתה הרגיש כמלאך נשגב. הקלה היא בעיניו לזכות להאיר את בית הכנסת ככהן המאיר את המקדש!

אלא שבאותה שעה התרחש אצל השמש תהליך הפוך. מצפוננו הלא והפה בו; כיצד נטש בעד בצע כסף תפקיד כה חשוב ורם? כן, כעבר חדש בלבד מצא את עצמו עומד בפתח ביתו של המרא דאתרא הנערץ, רבי אהרן שמואל, בבקשו להועץ בדעת תורה כדת מה לעשות.

נטש בעד בצע כסף תפקיד כה חשוב ורם? כן, כעבר חדש בלבד מצא את עצמו עומד בפתח ביתו של המרא דאתרא הנערץ, רבי אהרן שמואל, בבקשו להועץ בדעת תורה כדת מה לעשות.

רבי אהרן שמואל, שבדרך כלל היה חותך תשובותיו על אתר, הפעם משום מה השתהה מלענות. הוא שקע בשרעפים, ובטרם השיב שאל את השמש: "האם נכון הוא שלא איזיק יש בת קטנה?" שאל הרב, ור' יואל, שלא הצליח להבין את הקשר השאלה, השיב מיד בחיוב: "אכן כבוד הרב, בת יחידה יש לו, בת שש היא, ויוטקה שמה". "ובן כמה אתה?" המשיך המרא דאתרא ושאל, "בן ששים ותשע שנים", השיב ר' יואל.

וכאן פנה המרא דאתרא לר' יואל ואמר לו: "ר' יואל יקירי, צר לי לומר לך, אך המעשה שעשית היה לא ראוי; הן במשכרתך המושלמת לך מקפת הצבור נכלל גם שכר הדלקת והטבת הנרות, ומדוע תטל שכר כפול?"

"ואולם את ההסכם אל תבטל", המשיך הרב

שעת לפנות בקר בבית הכנסת המרפזי דקהלת קדש סערדהעלי שבסלובקיה. ר' יואל, השמש המבוגר, היה נתון באותה שעה בעצומה של מלאכת הטבת והדלקת נרות בית הכנסת, מלאכה שזכה לעסק בה כחלק מתפקידו כשמש בית הכנסת, החל מלפני עשרות בשנים בחיים חיותו של רבה הנודע

אלא שבאותה שעה התרחש אצל השמש תהליך הפוך. מצפוננו הלא והפה בו; כיצד נטש בעד בצע כסף תפקיד כה חשוב ורם? כן, כעבר חדש בלבד מצא את עצמו עומד בפתח ביתו של המרא דאתרא הנערץ, רבי אהרן שמואל, בבקשו להועץ בדעת תורה כדת מה לעשות.

בית הכנסת בסערדהעלי

של העיר, רבי יהודה אסאד ז"ע, והמשך בשנים האחרונות תחת כהנתו של בנו, רבי אהרן שמואל זצ"ל.

באותה שעה בדרך כלל לא היו אנשים בבית הכנסת מלבדו, אלא שהפעם הקדים אחד מבני הקהלה להשכים קום לבקרו. היה זה איזיק, החקלאי העשיר.

איזיק עמד והביט משתומם במחזה שנדמה היה לו כאלו לקוח מעולמות אחרים; בחוץ שרר חשך, ובפנים הלא האור והתפשט ומלא את חלל בית הכנסת בניצוצות קדש. ר' יואל נזמה היה לאיזיק באותה שעה

מצטרף העונה לבקשת המברך, ומיחל שהלואי שיתברך שם ה'. בכך חולק הגר"א על הסקמת הפוסקים (ראה שו"ע כדו ויבנושאי פלים שם) שעניית אמן עולה על תכן הברכה וחתמתה, ולשיטתו עניית אמן עולה על הבקשה הנאמרת [לדעתו] בפתיחת הברכה בלבד (ראה 'ברכת אברהם' סנהדרין קיא א).

בספר 'מנחיל אמונה' (אות טו) מבאר שלדברי הגר"א שבעניית אמן מכונים שיתברך שם ה', אם כן פונת עניית אמן הנה ממש כאמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ומוכן מה שאמרו חכמים (תענית טז ב) שבמקדש במקום עניית אמן אחר הברכה, היו אומרים "ברוך שם". עוד כתב שזוהי אף הסבה לכך שלדעת הגר"א אין אומרים "ברוך הוא וברוך שמו" אחר הזכרת השם בברכה (מעשה רב' אות מג, הובא ב'שער הציון' כד כד), שכן לדעתו כל עקרה של עניית אמן באה ליקר את שם ה'.

ה'משנה ברוך' (כד כד) כותב בשם ה'חיי אדם', שיש לכוון גם פונה זו ומדבריו (ראה שם כה) משמע שהוא סובר שהעקר הוא פדברי הפוסקים שיש לכוון בכל עניית אמן לפי הענין: 'אמת' או 'יהי רצון' או שניהם, והביא את דברי ה'חיי אדם' כתוספת פונה בעניית אמן.

דעת הגר"א בכונת אמן

לדעת הגר"א הכונה בעניית אמן על כל הברכות אחת היא: הלואי שיתקיימו דברי המברך שיתברך הקדוש ברוך הוא.

באורים ומקורות:

כך כתב הגר"א ב'אמרי נעים' (ברכות ס ב): "אמן פרושו שמקיים הדבר שמברך הקדוש ברוך הוא, ולא כמו שכתבו שיש חלוק בכונת אמן, ואינו כן, אלא אין צריך לכוון בכל אמן אלא פונה אחת". כן הובא אף ב'פנתר ראש' (אות נה), וכן פסק אף ה'חיי אדם' (ו א). אף בספר 'הצדיק ר' יוסף זנגל מסלנט ורבתי' (עמ' קיג) מובא שאמר בשם הגר"א: "לולי דמסתפינא אמינא לכוון באמן רק הלואי".

באור הדברים הוא כך: לדעת הגר"א תבת "ברוך" הנאמרת בראש הברכה, אינה שבח ותהלה (ראה ספר החינוך תל), כי אם בקשה שיהיה שם ה' מברך, וכמו שכתב ה'חיי אדם' (שם) בשמו. בעניית אמן

אוצרות אמונים

עניית אמן בכונה

העקר באמן הוא הפונה

מדברי הטור (או"ח רכז) שהאריך בגדל חיוב הפונה בעניית אמן, לומד היסוד ושרש העבודה (שער הקרבן פרק ה) "שעקר עניית אמן היא בפונה שבה ולא עניית התבה בלבד".

בשם רבי חיים מואלוז'ין מובא שעל אמירת אמן בלי פונה לא מצא שום למוד זכות (פנתר ראש אות כה). בספר 'נפש שמשו' (תפלה, עמ' רמב) מבאר כונתו, שמכיון שאין למלה אמן כל משמעות כשהיא באה בפני עצמה, וכל ענינה הוא רק אשור לדברי המברך, לכך אם אין האדם מכוון בענייתה, נחשב לו כאלו לא אמר כלום.

מעלתה מחיבת פונתה

עוד כותב בעל ה'יסוד ושרש העבודה' (שער הקרבן פרק ה) שמדברי חכמים (זירי סו ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך", יש ללמוד עד כמה גדול הוא החיוב לכוון בעניית אמן, ואלו דבריו: "צריך לכוון בעניית אמן יותר ויותר, כי לפי מעלות ושרש העונה אמן יותר מן המברך, כך צריך שפונתה תהיה יותר עצומה מן המברך".

חובת הזהירות בכונת עניית אמן

בעל ה'יסוד ושרש העבודה' מוסיף וכותב (שער הקרבן פרק ו) שכל הרוצה עד כמה מחמיר הזהר הק' (נילף רפה ב) בדינו של מי שאינו עונה אמן בכונה, "פלגי מים תרד עיניו על לא שמרו עניית אמן פראוי, יומם לא ישכב וליילה לא ינוח, מפחד לבבו אשר יפחד ומפראה עיניו אשר יראה..." בהקשר לכך מעיד על עצמו ה'יסוד ושרש העבודה' בצואתו (סי' טו): "הייתי גזר מאד בעניית אמן אחר כל המברך, בפונה שכתבתי בחבורי, הינו שפונתי באמן השבח מעין הברכה ולא זרקתי מפ' תבת אמן בלא כונה, ותזרהו בזה מאד ומאד".

להקשיב מתחלת הברכה

רבי יצחק הוטנר בעל ה'פחד יצחק' היה מעורר את באי ביתו לעבדה שלעניית אמן יש כמה משמעות, וכיון שאינה דומה פונת אמן על ברכת שבח לאמן על ברכה שיש בה בקשה, לפיכך יש להקשיב היטב לברכות כדי לדעת על איזו מהן עונים. והוסיף ואמר כי לכך רמזו חכמים באמרום (סנהדרין אב א): "גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה" - כאשר נותנים דעת להקשיב לברכה מתחלתה, אזי נתן לענות עליה 'אמן' פראוי (פנתר מלוכה עמ' רעב).

אגרת אמונים

מכתב מקודא נאמן

לחברי מערכת ו'כל מאמינים' העושים מלאכת ה' באמונה מדי שבת בשבתו, תהי משפחתם שלמה ויתברכו בברכות לרב.

חשבותי לשפתכם ברעיון נפלא שעלה ברעיוני, ואבקשכם שתקבעוהו באכסניה הנפלאה של חזק עניית אמן.

כידוע הביא החיד"א בספרו 'נחל קדומים' בפרשתנו בשם גורי האר", כי המלה הראשונה בתורה: "בראשית", היא ראשי התבות: "ב'קול רם אברך שם יי תמיד", והוסיף "שמכאן רמז שיש לברך בקול רם שיענו אמן".

והנה בתפלת "עלינו לשבח" אנו אומרים: "לתת גדלה ליוצר בראשית", וחשבותי שיש בכך רמז לכל מי שרוצה "לשבח לאדון הכל לתת גדלה ליוצר" פראוי ובשלמות, עליו לתפס בהנהגת "בראשית" - בקול רם אברך שם ה' תמיד".

החותם בברכה,

חיים ברגמן

בני ברק

נתן לשלח מכתבים לפקס
שםספר 08-9746102
או לכתבת המייל:
9139191@gmail.com

אריכות ימים כמנין אמן

שהוא את הנתוח לא מבצע, ויהי מה!
מחוץ לחדר הרופא לא יכול היה הבן להתאפק, והשאלה
הזדעקה מפיו: "אבא, מדוע?! כיצד נטלת על כתפייך אחריות
כה כבדה בעלת משמעות של חיים ומות? האם לא היה כדאי
שתתיעץ עם ממחה נוסף בטרם תחליט?"

תשובתו הבוטחת של האב היתה מפתיעה ומרגשת:

"בני יקירי, הן יודע אתה כי במשך כל ימי הרבתי פעלים למען
מצות עניית אמן, היא המצוה שעל אודותיה הבטחנו מפי חז"ל
(ברכות מז ב): 'כל המאריך באמן מאריכים לו ימיו ושנותיו'. אמר
מעתה, כיון שהמלה אמן היא בגימטריה תשעים ואחת, מתר
לי להיות רגוע לכל הפחות עד הגיעי לשנתי התשעים ואחת..."
- סים האב בחייו - "ומדוע עלי להסכים לנתוח שעלול חלילה
לקצר את חיי?"

מוסיף ומספר בנו של אותו אדם:

"בנגוד לתחזיות הרופאים אכן הבריא אבי מחליו בארץ נס של
ממש, וזכה להאריך ימים בבריאות שלמה.

ביום הולדתו התשעים שאלתי את אבי: 'אבא, התזכר כיצד
אמרת לי שתחיה לכל הפחות עד גיל תשעים ואחת? הן נכנס
אתה עכשו לשנתך התשעים ואחת, ומה הלאה?' והלה השיב
בבדיחותא כי זה מכבר החל להקפיד לענות 'אמן סלה'..."

חדשים מספר לאחר מכן, בעודו בתוך שנתו התשעים ואחת,
השיב אבי את נשמתו ליוצרה במיתת נשיקה. ויהי לפלא."

נשמע מפי הגב' א' שטרן, מחברת הספר 'מלה אחת אמן'

הספור שלפנינו, שהתרחש לפני עשרות בשנים, נשמע מפלי
ראשון מפי 'יהודי מארה"ב, שבצעמו היה עד למעשה בעודו נער
תושב רבע האיסט סייד, הלא הוא המרפז היהודי של מנהטן
דאז:

באותן שנים רחוקות התגורר ברבע האיסט סייד יהודי זקן
בשנים שהקדיש את חייו לחאק מצות עניית אמן. יהודי זה
נודע כ'סמל מהלך' למצות עניית אמן, עד שהיו ילדי הסביבה
מכנים אותו בחביבות: 'די אמן-מן' ['איש האמנים'].

האמן העצמית שהיתה נשמעת מפיו כל אימת שהיתה
נאמרת ברכה בבית הכנסת, היתה עבור שומעיה כעין הכרזה
בוטחת כי כך יש לענות אמן כהלכה; בקול, במתינות ובכונה,
ובדרכו המפלאה סחף האיש אחריו אף את יתר המתפללים.

בהגיעו לגיל שבעים וחמש, והוא שבע מצוות ומעשים טובים,
לקה לפתע במחלת לב קשה. היו אלו שנים שבהן הרפואה לא
היתה מתקדמת כהיום, ולחולים מסוגו לא היו סכויים רבים
להאריך ימים. הרופא הממחה שאליו פנה בלוי בנו, ערך לו
בדיקות מקיפות, ואחריהן הציב לפניו שתי ברורות, האחת
גרועה, וחברתה גרועה עוד יותר...

האופציה הראשונה היתה לגשת לנתוח לב מספר שפכוני
ההחלמה ממנו קלושים למדי, ואלו האופציה השניה היתה
'להרים ידיים' ולהמתין לסוף, שלדברי הרופא עשוי היה לבוא
בתוך תקופה קצרה.

הרופא, שרגיל היה לראות בחדרו אנשים אחוזי פאניקה ויאוש,
הפתע לחלוטין כשעם סיום דבריו הודה לו האיש ופנה לצאת
מן החדר בצעדים שלווים, תוך כדי שהוא מכריז בהחלטיות

שערי גן עדן

בית הקברות בבוטשטש

ה'אשל אברהם' מבוטשטש
כ"ט בתשרי תר"א

רבי אברהם דוד ואהרמן נולד לאביו רבי אשר אנשל
בשנת תקל"א בעיירה נדבורנה שבגליציה. כבר בצעירותו
התפרסם כעלוי, ורבה של העיירה בוטשטש, רבי צבי הירש
קרא, בעל גטע שעשועים, לקחו כחתן לבתו.

בהיותו בן עשרים נתמנה לרב ביזלוביץ שבגליציה. שם
הכיר לראשונה את רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ומאז דבק בו.

לאחר פטירת חותנו בשנת תקע"ד התמנה למלא את מקומו ברבנות בוטשטש,
תפקיד אותו מלא עד יומו האחרון. הוא התפרסם כאחד מגדולי פוסקי הדור, ומאות
תלמידים למדו מפיו תורה וחסידות.

נפטר בכ"ט בתשרי תר"א והובא למנוחת עולמים בבוטשטש. רבי שלמה קלוגר
מבראד גלה בדברי הספדו עליו: "חלקו לו כבוד במיתתו כי לא נפטר בדרך כל אדם,
רק הודיעוהו יום מיתתו לו תחלה, ומסר נפשו לו יתברך ברצונו, וכמעט דהו כעין מיתת
נשיקה, ומת כמלך ישראל" (עין דמעה' הספדים משנות תקע"ד - תר"א, הספד ו).

חבר ספרים על ארבעת חלקי השלחן ערוך: 'אשל אברהם' על חלק ארץ חיים; 'דעת
קדושים' על 'ורה דעה'; 'כסף הקדשים' על 'חשן משפט'; 'עזר מקדש' על 'אבן העזר'.

ברכות השחר בפני שנים

בספרו 'אשל אברהם' (אורח תפוז ד)
כותב רבי אברהם דוד מבוטשטש
שעל המברך להגביה את קולו
בשעת הברכה, כדי שישמעו
העומדים סביבו ויענו אמן אחר
ברכתו. ומוסיף כי שמע כי רבי יוסף
הוליס, רבה של טיסמניץ [רבו של
ה'פני יהושע'], היה נוהג לברך מדי
יום ברכות השחר בפני שני אנשים
שהיו עונים אחריו אמן. [וראה זה"ק
(ויצא קס א), שמכך שעניית אמן על
ברכה נלמדת מן הכתוב (דברים לב א):
"כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו",
משמע ששנים צריכים לענות אמן
אחר המברך, שהרי הכתוב אומר
"הבו" בלשון רבים].